

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21'60, polletna K 10'80; četrtletna K 5'40, mesečna K 1'80; za Nemčijo celoletno K 26'40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36'—

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov
ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNIŠTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna pettivrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Prijema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštne proste.

Štev. 363.

V Ljubljani, v četrtek dne 22. avgusta 1912.

Leto II.

Volilna reforma na Ogrskem.

Ogrsko delavstvo bojuje junaški, dolgotrajen in žilav boj za svoje najvišje državljansko pravo. Odločitev se dviga in pada; časi se je zdelo, da je uspeh že čisto blizu, časi se je zdelo, da je stvar izgubljena. Še pred kratkim so bili ogrski sodrugi že skoro obupali, toda pokazalo se je, da je stvar volilne pravice neizgubljena.

Kljub marljivemu pospeševanju ogrskih vlad je ogrska industrija šele v povojih in tako ogrsko delavstvo samo ni dovolj močno, da si pribori volilno pravico. Ogrsko gospodarstvo je še v znamenju agrarnega kapitalizma, katerega izkoriščevanje žrtve, poljedelski delavec, živi razkopljeno po neizmernih pustih; poljedelski delavec je malo zmožen organizacije in utegne le v redkih prilikah pokazati svojo moč družbi: ob setvi in žetvi. Tako vodijo ogrski industrijski proletarci sami junaški boj po budimpeštanskih ulicah, požrtvovalni, krvavi boj proti vladajoči kasti, ki že zategadelj noče dati svojih volilnih privilegijev iz rok, ker ji varuje dohod k parlamentu in s tem direktno gospodstvo nad deželo. Avstrijski parlament ima samo dozdevno moč poleg uradniške vlade, razen tega ga od časa do časa še § 14. izključuje; ogrski parlament pa razpolaga naravnost z vsemi viri in bogastvi dežele. Dovolj vzroka za vladajočo kasto, da brani svoje predpravice z zobmi in s kremplji.

V teh okoliščinah bi bila stvar volilne pravice na Ogrskem brezupna, če se ne bi moralo gospodarstvo prilagoditi v samem sebi sesuti. To gospodarstvo polagoma prihaja narodno, socialno in politično nemožno, da, nemožno je že davno in vsi viharji, ki so besneli nad ogrskim parlamentom, so samo izraz notranje nevdružnosti.

Ogrska je v svoji večji polovici obljubena od nemažarskega prebivalstva, toda predprava ustvarja čisto mažarski parlament in v mažarske državljane s čisto nacionalno državo; zategadelj zahtevajo, da naj vsi mažarski nacionalni parlament nacionalno armado. Toda dejstva zunaj so v nasprotju z zlagano sliko parlamenta; kajti ta parlament v resnici ne zastopa in nima za sabo polovice mažarskega prebivalstva, od mažarskega ljudstva pa zastopa komaj deseti del. Na to se opira krona klika v parlamentu resen korak z ozirom na nacionaliziranje vojske, je poslala krona generala Nijčija in polkovnika Fabriciusa ter razpodelila parlament; to se je zgodilo leta 1906. Dozdevna moč se je pokazala za popolno nemoč, kakor hitro se je krona obrnila na ljudstvo potom splošne volilne pravice. Fejervari-Kristoffijeva vlada se je obdržala s samo obljubo volilne pravice mnogo mesecev nasproti parlamentu in koalicijske stranke so se mogle povzpeti do moči samo po tej poti, da so se odrekale nacionaliziranju vojske in se zavezale za izvedbo volilne reforme. Tako je že pokazal volilno privilegirani parlament svojo nacionalno in politično brezvrednost. Ravno najprejdarnejši deli neodvisne stranke in tudi današnje vladne večine dobro vedo to in razumevajo, da je tak parlament, kakor je sedanj, brez moči navzgor in navzdol.

Ne more pa se prostovoljno otresti nacionalne častihlepnosti, vedno se mora ponavljati

nacionalni in državnopravni boj in vedno zopet mora prenehati brez uspeha. Saj za drugega tudi ni sposoben ogrski parlament, ki vsled privilegirane volilne pravice ne čuti nobene socialne naloge in ki niti industrijem in trgovcem ne zadostuje, ker je vseskozi agraren. Polagoma sta buržvazijec in malomeščan ogrskih mest sita tega neplodovitega pričkanja in se v svojem srcu zgražata nad stanjem dežele, ki jo vlada izključno veleposestniško plemstvo. Razredno nasprotje med junkerjem in državljanom se je zlasti uveljavilo v času draginje in razen najzakrajnejših Tiszovih opred zahteva vsakdo volilno pravico, ki potisne plemstvo in veleposestvo nazaj in močnejše uveljavi meščana obenem z industrialnim prebivalstvom.

Pa tudi socialno nemožna je sedanja volilna pravica. Neznosni pritisk agrarnega izkoriščevanja podi leto za letom mnogo tisočev ogrskih kmetov iz dežele, izseljevanje je strašno in najemniki so pri žetvi v veliki zadregi. Brutalno zatiranje in večno preganjanje industrialnega delavstva povzroča, da se kvalificirani delavci izseljujejo ali pa se nič več ne prisiljujejo; politična krivica ovira gospodarski razvoj. Industrializiranje ne napreduje, industrija ne more naprej, čeprav žrtvuje vlada neštete milijone. Ministri in industriji začeni razumevati, da se industrijski delavec ne da krotiti s pandursko palico kakor kmečki hlapi fevdalnih gospodov. Trda beda je prisilila Tiszovega so-krivca, nasilnika in kršitelja poslovnika, ministrskega predsednika Lukacsa do izjave, da »so z razvojem industrije nastale dužabne plasti, ki ob ustvaritvi sedanje volilne pravice še niso eksistirale« in ki se morajo upoštevati, Lukacsu gotovo ni bilo prijetno pri srcu, ko je moral konstatirati to dejstvo.

Kakor znano je poročal Lukacs te dni v svojem glavnem volilnem kraju o svojem delovanju in je naznanil predlogo o volilni reformi. Tiszova klika, ki si je domišljevala, da je z kršenjem poslovnika in z iztiranjem opozicijskih poslancev pokopala splošno volilno pravico, je prežgoda praznola zmagoslavje. Tiszovi pomagajo se morajo sedaj sami ukloniti pred sovraženo volilno reformo in to celo na shodu, ki je bil ograjen z žandarmskim kordonom in skrbno zavarovan pred proletarskimi pestmi! Lukacsevo naznanilo ne pove mnogo in nas pušča v nejasnosti z ozirom na raztežnost in način volilne pravice. Samo v eni točki nam podaja jasnosti: Andrssyjevo sleparstvo s pluralno volilno pravico — s katero so nas Avstrijske hoteli svojčas osrečiti plemeniti in blagorodni gospodje v gospodski zbornici — Lukacs odpravlja in to ni brez pomena. Namesto tega pa slepari z inteligenčnim censusom, to se pravi, da zahteva za vsakega volilca določeno izobrazbo, ki pa se lahko nadomesti z drugimi garancijami. Drugače pa zagrinja svoje načrte v državniško temo.

Vendar pa ministrski govori nimajo tistega pomena, kakor jim ga prisojajo meščanski listi; to vemo predobro tudi avstrijski delavci izza bojev za volilno pravico. Odločujoča je resnična moč in razvoj časa. Odkar je Tisza ogrski parlament s svojimi nasilstvi tako globoko ponižal in ga napravil za torišče policijskega komisarja Pavlika, je ta hiša predpravil popolno prišlo ob svojo veljavo in celo ob svojo življenjsko sposobnost. Obupen gnev navdaja srca opozicije in Julij Justh nikakor ni mož, ki bi se

dal tako lahko ukloniti, dasi nikakor ne moremo trditi o njem, da bi bil pristaš temeljite, povsem pravične volilne reforme. Samo primerna volilna pravica more popraviti, kar so zagrešili zločini Tiszove klike nad parlamentom, ki je globoko onečaščen. Večina opozicije in krona sta se zavezali, da dobi dežela volilno pravico, vsa dežela jo zahteva, ogrski proletarci stoje pripravljeni za boj. Še marsikatera kriza bo pretresala Ogrsko, preden tudi tam dobe ljudske množice svojo pravico. Eno pa lahko že danes rečemo: Budimpeštanski proletariat 23. maja ni zamenjal na ulico in žrtve tega dne niso padle brez uspeha.

Razžaljenje veličanstva.

(Konec.)

K podobi teh neznosnih zakonov in še neznosnejše uporabe, ki terja za ljudi iz kosti in mesa občutke, kakor navdajajo vernega človeka le do njegovega boga, spada tudi, da celo vsako namigovanje zapade zaplembi. Kar je v vseh monarhijah dovoljeno, da si človek privoščil ljubeznivo in blago šalo o monarhu, na to ob španskem ceremonijelu postavne forme — in družega omenjenega paragrafa nista — ni misliti. Avstrijski cesar se pojavlja tudi v šalji-vih listih le z lovorjegovim vencem. Nemški cesar, ki tudi nekaj nase dá, je sprejel posvetilo zbirko karikatur svoje osebe, zbrano od Francoza Grand-Cartereta. Kako daleč seže nezmisel — zakaj nezmiselno je postavljati najnedolžnejšo in najljubkejšo karikaturu za razžaljenje veličanstva — je pred kratkim dokazal dunajski državni pravdnik, ki je zaplenil v oknu dunajske »Volksbuchhandlung« — katera vživa prav posebno pozornost policijskih organov — sliko berlinskega »Kladderadatscha« (št. z dne 21. aprila 1912), ki kaže evropske vladarje »v političnem lazaretu« pri »bolniku ob Bosporu« in ki kaže tudi našega cesarja in sicer kot dobrodušnega starčka. Ampak brez maršalske uniforme, in to je razžaljenje veličanstva! Vsi evropski vladarji so podobno označeni na sliki, ampak zaplenjena je bila le na Dunaju! Sploh je treba povedati, da se to, kar se imenuje avstrijski državni pravdnik, ne plaši še večje smešnosti. V lipski založbi (B. Elischerja nasl.) je n. pr. izšel roman grofice Edite Salburgove »Če kralji ljubijo«, v katerem nastopa kralj in njegova prijateljica Lori in ki se vrši v Jägerau in Sistolhofu, ki je tedaj izmišljena zgodba, skratka roman. Tega romana, ki obsega 220 strani, ja zaplenjenih, kakor poroča romantična »Wiener Zeitung«, 156 strani: zaradi razžaljenja cesarskega veličanstva in članov cesarske rodbine! Sicer ni niti besede o cesarju Francu Jožefu in o nobenem drugem cesarju, kakor tudi ne o nadvojvodah in nadvojvodinjah, temveč le o »Lori«, ki je bila »nekaj časa slavna igralka«, ampak kaj zato, državni pravdnik je bolj poučen. Državni pravdnik ve, »kdo je mišljen«. Ali ni taka konfiskacija, ki sama nanaša stvari na cesarja, katere vohanje šele povzroča nanašanje na cesarja, najhujši greh zoper »posebno spoštljivost«?

Ampak ne gre le za objektivno postopanje, v katerem praznuje nečastno hlapčevstvo državnih pravdnikov in tiskovnih sodišč svoje orgije: nič manj zopno ni pravosodje pri obtožbah zastran razžaljenja veličanstva. Posebno mučno je, da najvišje sodišče še zmerom

priznava in podpira od justičnega ministrstva v času najhujše reakcije, leta 1853, izdano interpretacijo, da v § 63. navedeni slučaj razžaljenja veličanstva niso taksativno naštet, temveč le kot zgledi omenjeni. Prav tako hudo je tolmačenje »hudobnega namena«; nihče se ne meni za vprašanje, če je bilo razžaljenje veličanstva nameravano. Kako okrutne sodbe poraja krivo, zakon umetno razpihuje, tolmačenje, je pokazala obsodba tesarja Vaclava Hackerja pred okrožnim sodiščem v Litomericih. Dejanski stan te obsodbe, ki podaja obenem ostudno podobo meščansko-narodnjaške neznačajnosti, zasluži skrbno uvaževanje pri noveliranju kazenskega zakona.

Iz sodbe omenjenega sodišča (z dne 5. decembra 1911) izhaja naslednji dejanski stan: Obtoženec je ob času volilnega gibanja (12. junija 1911) na volilnem shodu govoril tudi o aneksiji in pripomnil: »V svoji preprostosti ne razumemo, kako si je cesar kot poedina oseba mogel prilastiti deželi.« Navzoči nemški nacionalci so zavpili: »Le veličanstva ne žalite!« Tem kremenitim meščanom se je zdelo očitno nesposobno, da je govornik o cesarju govoril kakor o človeku. Nastal je hrup in govornik je čutil, da mora to podtikanje odločno zavrniti. Dejal je: »Kaj pa je cesar? Ali ni mar človek? Ali naj ga uvrstim v živalstvo?« Da se je mož le neokretno izrazil, da ni imel namena žaliti cesarja, je razvidno iz vsega položaja. Obsojen je bil seveda in sicer kar na šest mesecev težke ječe. Pol leta težke ječe za neokretno in nepremišljeno besedo, ki je možu ušla brez preudarka, brez slabega namena — to je infamija zakona, združena z zlobo sodnikov od zloglasnega litomerijskega sodišča, ki pri odmeri kazni niso prezrli, da je obtoženec socialno demokratičen delavec. Ampak sledilo je še hujše. Državni pravdnik je vložil vsled preizkusa odmerjene kazni vzklic na praško deželno višje sodišče. To je zvišalo kazen na deset mesecev težke ječe. Podlost tega zvišanja je zategadelj tako huda, ker je tudi višje deželno sodišče napram državnemu pravdniku izreklo in priznalo olajševalne okoliščine razburjenja in priznanja, »zakaj zločin se je zgodil v teku volilnega govora in v teku debate, na drugi strani pa je obtoženec svoj zločin dejansko priznal, vsled česar sta podani obe olajšalni okolnosti.«

Ali ni očitna lopovščina, da višje deželno sodišče na eni strani priznava opravičenost prvega sodišča do vporabe izredne milosti, na drugi strani pa zvišuje od prvega sodišča, ki je imelo živega človeka pred seboj, priznano kazen od šestih na deset mesecev? Višje deželno sodišče priznava »opravičenost, da se je kazen določila pod najnižjo zakonito kazensko mero« in jo zviša tik do mere! Zakaj? »Z ozirom na težo in grobost razžalitve!« Ko je vsakemu jasno, da gre le za neumnost in da popolnoma manjka edina oteževalna okolnost pri razžaljenju, posebna zloba! Sodnike, ki izrekajo take sodbe, je treba imenovati; ta so-važna in krivična sodba je bila izrečena »v navzočnosti ekselence c. kr. predsednika višjega deželnega sodišča barona Wesselyja kot predsednika in c. kr. dvornega svetnika Kasalickega ter c. kr. višjih deželnosodnih svetnikov Blatnyja, Konrada in dr. Smolsk-Fingerja kot sodnikov.«

Opis te krivične justice ne bi bil popoln, če ne bi omenjali, da se je kazensko prega-

GIOVANNI VERGA:

Pastir Jeli.

Šarec je obležal z razkrcenimi nogami in Jeli, ki je zlezal dol, je tipal ubogega konjička, stokal in mu govoril, kakor bi ga razumel konjiček, in uboga žival je naporno iztegnila vrat in hropla.

»Kaj se mu je vendar pripetilo?« je ternal Jeli obupan, da v temi nič ne vidi.

Med tem je žebček težavno nagnil glavo. Alfio, ki je ostal na cesti, se je že pomiril in vzel iz malhe kos kruha.

Nebo se je izpremenilo v belkasto barvo, da je bilo, kakor da se gore druga za drugo visoko vzdigujejo. Na ovinku ceste se je videla vas s Kalvarijo in »Gričem vetrnih milinov«.

Gora je bila še v svitu in z njenih grebenov so se videle premikajoče se lise belih ovac in goved, ki so se pasla na pobočjih in se premikala sempoja, vdahnili gori življenje, gori, ki se je sivo odražala od modrega obzorja, da je bilo, kakor da se vsa ziblje in premika. Zvonca ni bilo slišati, potniki so bili redkejši, pa še ti so hiteli mimo in se žurili na semenj. Ubogi Jeli ni vedel, katerega svetnika ali svetnico bi poklical v obupanosti; Alfio mu ni mogel pomagati, zato je še naprej jedel kruh.

Naposled je prijahal na mezgu oskrbnik. Že oddaleč je razsajal in preklinjal, ko je na cesti opazil konje. Alfio se je tako prestrašil, da je kar najhitreje odnesel pete. Jeli se ni premaknil na mestu. Molče je stal pred šarcem. Oskrbnik je pustil mezga na cesti, zlezal v brezno in poizkušal vzdigniti šarca, da ga je vlekel za rep.

»Pustite vendar žival!« je viknil Jeli, bled v obraz, kakor da se je sam ponesrečil, »pustite vendar! Ali ne vidite, da se ne more premakniti uboga, dobra žival?«

Resnično je stokal šarec pri vsaki kretnji

tako jadno, kakor kristjan. Oskrbnik je iztresel jezo nad Jelijem, suval ga in sopihal ter preklinjal kot nevernik. Alfio se je vrnil, čuteč se varnega, da pazi na konje, in se je opravičeval. »Ničesar nisem kriv,« je dejal, »hodil sem naprej z belko!«

»Ni več pomoči,« je naposled rekel oskrbnik, ko se je prepračil, da po nepotrebnem trati in izgublja čas, »samo koža se lahko reši.«

Jeli se je tresel kakor listje v vetru, ko je videl, da oskrbnik odvezuje puško od mezgovega sedla.

»Poberi se, potepin, nebodigatreba!« ga je nahrulil oskrbnik, »drugače te ustrelim zraven šarca, ki je desetkrat več vreden kot ti, navlek blagoslovljeni vodi, ki so jo zate porabili!«

Šarec, ki se ni mogel premakniti, je široko odprl oči, kakor da je vse razumel; njegova koža je zdrgetala in zdelo se je, da se zlekne. Oskrbnik je ustrelil šarca, da vsaj koža reši; ko je zadonel votli pok, je čutil Jeli, da se mu je krogla zarila v njegovo lastno meso.

»Če hočeš dober svet,« je hladno zinil oskrbnik, »je ta, da se ne prikažeš več pred gospoda in ne govoriš o zaostali mezdi, zakaj to se ti zna predrago izplačati!«

Potem mu je obrnil hrbet in odšel z Alfijem ter žebci, ki niso niti pogledali za mrtvim drugom, šarcem, in so trgali travo ob cestnem jarku. Šarec je ostal v prepadu, dokler niso prišli odret mu kožo. In Jeli je videl, kako neumiljeno srce ima oskrbnik, ki je streljal v ubogo žival, žival, ki ga je tako proseče in milo gledala, pa se ni več jokala, marveč sedel na skalo in uprl motne oči na mrtvo žival. Šele ko so prišli močje in odnesli kožo, je vstal kakor prebujen in prerojen iz sanj.

Sedaj je lahko šel na semenj in vžival veselje praznika, hodil po srenjskem sejmišču in motril ljudi, ki so sedeli pred kavarno in se izvrstno zabavali ... vse čisto poljubno; zakaj sedaj ni imel ne kruha, ne strehe, pa je iskal no-

vega gospodarja, če ga bo še kdo hotel, po nesreči, ki ga je zdelala.

Tako se godi na svetu. Tačas, ko je Jeli iskal novega gospodarja, z malho na rami in palico v roki, je živahno ter poskočno igrala godba na sejmišču. Godci so imeli pera za klobuki in kmetje so nosili bele čepice in stali natlačeni in veseli pred kavarno. Vsi so bili prazniško oblečeni in živali so bile okrašene, da jih je bilo veselje gledati, ter v enem kotu trga je bilo ženšče s kratko jopico in poltno barvnimi nogavicami, da si misli, da ima gole noge, in je udarjala na velik boben pred velikim poborvanim platnom, na katerem se je videla vojna in velika množina krvi. Med trumo, ki je z odprtimi usti zijala prodajala, se je nahajal tudi pristav Cola, ki je Jelija poznal že iz Possanitella; in ta mu je rekel, da bo preskrbel gospodarja, ker vprav sedaj išče Izidoro Macca svinjskega pastirja. — O šarcu naj ničesar ne omeni, mu je priporočil pristav Cola; slehernega lahko doleti taka nesreča, a vseeno je bolje, da molči.

Šla sta torej k botru Macca, ki je bil na plesišču in dočim je pristav Cola z njim govoril, je Jeli stal na cesti sredi gruče, ki je zijala prodajala. V izbi jih je bilo natlačeno polno. Vse je poskakovalo in se radovalo; vsi so bili zardeli v obraz, potili se, sopihali ter močno udarjali s težkimi čevlji po tleh iz opeke, da so se komaj slišala godala. In vsakikrat, ko se je godba končala, so vzdignili kmetje prste, v znak, da žele še en ples. In tisti ki je igral gosli, je narisal na steno križ, da na koncu napravi račun; godba se je začela iznova.

»Ti tu notri izdajajo denar, ne da bi premislili,« si je rekel Jeli na tihem, »znamenje, da inajno polne torbe in da nobeden ni v taki stiski kakor jaz, ki sem brez službe; pote se in trudijo k radosti in delajo, kakor da so plačani za Pristav Cola je prišel z odgovorom, da boter Macca nobenega ne potrebuje. Jeli, pastir,

se je obrnil in se tiho odplazil kakor ozmerjan pes.

VIII.

Mara je stanovala v bližini Sant' Antonia, tam kjer lazijo hiše v breg, nasproti dolini Canziria, z nešteti temnozelenimi smokvami in mlinskimi kolesi, ki razburkavajo vodo reke. Jeli pa ni imel poguma, da bi šel v tisto smer, ker ga niti za svinjskega pastirja ne sprejmo; ko je kolovratil tako sredi množice, suvan od desne na levo in porivan, se mu je zdelo še pušnejše nego na peščenih planjavah nad Possanitellom, ter kmalu bi se bil zjokal. Nazadnje je srečal pristava Agrippina, ki je letal brez dela in židane volje. Ko je zagledal Jelija, je pozval in vodil na dom. Mara je bila slovesno okinčena z velikimi uhani, ki so bingljali in udarjali po rožnatih licih, in je stala pri vratih, roke sklenjene na prsih, prste polno zlatih obročkov, in čakala, da se zmračí in da si ogleda umetni ogenj.

»Aj, glej no,« je rekla, ko je zagledala Jelija, »si ti prišel k prazniku?«

Jeli ni hotel vstopiti, ker je bil slabo oblečen; pristav Agrippino ga je porinil, dočim mu je rekel, da se vidi zelo redko in da vedo, da je prišel z gospodovimi konji in žebci. Gospa Lija je napolnila kozarec vina in vzele so ga seboj, da si ogleda in on razsvetljava in umetni ogenj, z botricami in sosedi.

Ko so dospeli na vaški trg, je Jeli z odprtimi usti obstal. Ves trg je bil kakor ognjeno morje. Ravnotako kadar se vnema strnišče, je bilo število ognjenih snopov, ki so jih prižigali verniki pred očmi svetnikov: svetnik je stal pod svojim srebrnim baldahinom, ves zavrt v dim. Verniki, ki so med lučmi semtertja tekali, so bili kakor vragi in zraven je bila tudi žena, z razpletenimi lasmi in velikimi, črnimi očmi, zelo malomarno napravljena, ki je ravnotako vžigala rakete, in duhovnik, ki je v dolgi, črni halji izgledal kakor pošast.

njanje Hackerja začelo vsled ovadbe na shodu navzočega nemškonalionalnega poštarja Blechingerja v Königswald. Ta lopovski subjekt je takoj po shodu vložil ovadbo na okrajno sodišče, v kateri naznanja razžaljenje veličanstva in prosi za najstrožje kaznovanje zločinca. Za politične razmere v Avstriji je značilno, da se zoper ovadhu ni pojavil niti en meščanski glas in da je vse časopise kakor na povelje umazano to zgodbo zamožalo. Ko je enkrat neki dunajski občinski svetovalec »ovadil« razžaljenje veličanstva, je nastal velikanski vihar in Pfister, njegovo ime, je značilno ovadhu. Zdj spada denunciranje zavoljo razžaljenja veličanstva, če spravi delavca v ječo, menda med opravičeno orožje meščanstva.

Čutili smo dolžnost, gospod minister, da smo Vam obširno opisali te reči, ki ne pričajo o ustavni državi, in ki bolj spominjajo na čase rimskih cesarjev. Svoja izvajanja zaključujemo z vprašanjem:

Ali hočete, gospod minister, naročiti državnim pravnikom, da ne zlorabljajo paragrafa o razžaljenju veličanstva za zatiranje proste besede o dvoru?

Ali hočete, gospod minister, naročiti državnim pravnikom, da preganjajo »razžaljenja veličanstva« le tedaj, če jih je rodil hudoben namen?

Socialistična obstrukcija v tržaškem mestnem svetu.

Trst, 21. avgusta 1912.

Na nocojšnji seji mestnega sveta se bo nadaljevala razprava o vodovodnem načrtu iz Timave. Z njo se bo nadaljevala tudi socialistična obstrukcija, o kateri ni mogoče vedeti, kdaj bo končala. Ve se samo, da nameravajo obstruirati socialni demokratje toliko časa, dokler se ne izpremeni sedanje sramotno stališče občinske zastopa, od katerega se ne zahteva, da bi rešil vodovodno vprašanje, marveč le, da bi sklenil vodovod iz Timave: Takemu položaju se lahko vdajajo člani italijanske nacionalistične večine, se lahko vdaja vsak, ki so mu občinski interesi in ljudske koristi deveta briga. Izključeno je pa, da bi mogli prenesti kaj takega socialno demokratični svetovanci, ki niso bili poslani v mestni svet zato, da bi sklepali in odobrili vse, kar jim predlaga večina, in ki so vrhu tega pokazali že mnogokrat, da se zavedajo dolžnosti manjšine in da vedo, kake sorte je večina.

Ni prvič sedaj, da posegajo socialni demokratje po obstrukciji v bran občinskih koristi, v bran ljudske blagostanje in v bran zdrave pameti, ki jo pri članih italijanske nacionalistične večine prav močno pogrešajo. Socialni demokratje so nastopili z uspehom, ko je hotela nakupiti večina, za zgradbo nove plinarne najslabši, najneprimernejši in najdražji prostor bogatega gospoda na Zavljah. Nastopili so z uspehom, ko je hotela večina, rekli bi, uničiti občinsko plinarjo in hotela skleniti sramotno pogodbo za dobavo plina iz škedenjskih plavžev; pri čemur bi bilo izgubilo službo tudi na stotine delavcev. Nacionalisti, kompetentni veščaki so se izrekli ponovno, da se ima občina zahvaliti edino socialnim demokratom, da ni bila sklenjena omenjena sramotna pogodba, da si je občina ohranila svojo plinarjo in proste roke in da prihrani občina stotisočake vsako leto. Nastopili so socialni demokratje pri neslavnoznanim tramvajskem vprašanju in dosegli uspeh. Vsikdar, kadar so bila na dnevnem redu taka in enaka vprašanja, so bili socialni demokratje prisiljeni poseči po skrajnih sredstvih. In ako so socialni demokratje v omenjenih slučajih odnehali od vseh svojih zahtev in odnehali od obstrukcije, je bilo vzrok samo dejstvo, da je bilo povsod dovolj prostora za pošten kompromis. Za kompromis, po katerem se vprašanja sicer niso rešila tako, kakor bi se sicer morala rešiti, ki je pa vendar obvaroval občini njene pravice, prosto roko in prihranil milijone, za kompromis, ki je dal

prebivalstvu skoro vse, kar bi sicer dobilo, ako bi bila v mestnem svetu drugačna, sposobnejša in manj kamoristična večina. Taki kompromisi so bili vedno zmage socialnih demokratov in popolni poraz večine.

Vprašanje vodovoda pa izključuje že samo na sebi vsakršni kompromis. Tega se italijanski nacionalci najbolj boje. Ni čudno uginiti, zakaj se ga boje. Ni menda nič neznanega, zakaj se tako drže krčevito svojega, čemu vztrajajo pri svojem timavskem vodovodu, akoravno so v dnu duše prepričani, da je najslabši, kar si jih more Trst privoščiti. Ako jemljemo v poštev poraze, ki so jim jih naložili socialni demokratje pri imenovanih vprašanjih, ako jemljemo v poštev neuspehe, ki so jih imeli pri raznih drugih problemih, ako pomislimo, da so bili od socialnih demokratov prisiljeni k socialni politiki, ki je škodo bogatejšim, od njih revnejšim slojem in od katere je imelo revnejše ljudstvo že svoje koristi, ako uvažujemo poleg vsega tega še klofuto, ki jim jo je privoščila vlada, ko ni odobrila popolnoma letošnjega proračuna, tedaj vemo, da bi bil za italijansko nacionalistično večino pravi polom, ako pogori tudi pri vodovodnem vprašanju pod neusmiljenimi batinami socialistične delegacije. Ne ljudske ali občinske koristi, marveč vprašanje obstanka italijanske nacionalistične stranke sili njene zastopnike v mestnem svetu, da zagovarjajo in se bojujejo za najabsurdnejši vodovodni načrt in da se pri tem boju otrsajo vseh umskih razlogov in moralnih občutkov, vseh kavalirskih predsodkov, na katere se sicer obešajo prav radi ob vsaki priliki.

Poleg tega se pa nahaja ta iz različnih elementov skrupulana večina v položaju, da ni sposobna rešiti vprašanja s svojo močjo. 53 mestnih svetovalec, s katerimi razpolaga, ne zadošča za veljavno sklepanje. Vodovodno vprašanje zamore rešiti večina le ali s socialistično ali s slovensko nacionalistično manjšino. Brez ene izmed njiju ne! Kompromis s socialnimi demokratji, ki so si prevzeli nalogo izbiti večini iz glave timavski vodovod, je nemogoče. Kompromis, katerega so socialni demokratje sami predlagali, pomenja padec timavskega načrta in poraz večine. Preostane le možnost kompromisa s slovenskimi narodnjaki. Ne vemo sicer, kakšno mnenje prevladuje v slovenski nacionalistični stranki o možnosti kompromisa. Vemo pa, da si je pridobila misel o kompromisu s slovenskimi narodnjaki precej simpatij pri italijanskih nacionalcih, ki so začeli to idejo skoro javno božati. Čudno je vsekakor, da se drži »Edinost«, ki je glasilo političnega društva »Edinost«, pri vodovodni aferi precej pasivno in da gledajo slovenski nacionalistični svetovanci v mestnem svetu celo stvar z zelo pasivnim obnašanjem. Čudno je pa tudi dejstvo, da je »Edinost« pohvalila dr. Brocchija kot zelo pametnega voditelja italijanske nacionalistične večine in sumljivo je tudi, da je dr. Rybač govoril na shodu v Narodnem domu, ki se je vršil pretečeni teden, nekoliko preveč in po nepotrebnem o neokusnih kravlji kupcijah v parlamentu, s katerim da se bodo morali sprijazniti tudi oni, tržaški narodnjaki.

Italijanski nacionalci so se sprijaznili z idejo o kompromisu s slovenskimi narodnjaki. Ako pomislimo, da je ta stranka odklanjala vsakršni kompromis bodisi zaradi univerze ali drugih enakih, za Italijane važnih vprašanj, ako pomislimo, da ni hotela ta stranka slišati še pred kratkim, ničesar o kakih narodni spravi, ničesar o stvarih, ki bi bile v najmanjši dotiki s Slovenci, tedaj si lahko mislimo, koliko je tej večini do uspeha pri tem vprašanju, kako se grozovito boji poraza in kako veliki morajo biti tudi interesi posameznikov pri gradbi timavskega vodovoda. Res je: kompromis s slovenskimi nacionalci bi bil morda mogoče. Blaga za odkupnino je mnogo in mi bi bili prvi, ki bi pozdravljali pošten kompromis med italijanskimi in slovenskimi nacionalci, ako ne bi obsegal vprašanja, ki tako močno in globoko tangira občinske in ljudske koristi kakor timavski vodovod. Toda naše mnenje je, da z

nobenom izmed mnogih zahtev tržaških Slovencev ne bi bilo mogoče opravičiti kompromisa z italijanskimi nacionalci v umazani zadevi timavskega načrta, ki bi ogromno oškodoval vse tržaško prebivalstvo, ne le sedanji rod, temveč še pozne vnuke.

Ako opazujemo neopravičeno pasivno stališče slovenskih narodnjakov pri vsem timavskem škandalu, nam zbuja sum, da morda vendarle niso italijanski nacionalisti začeli kar tje vendar božati tak kompromis. Vprašanje je le, ako si bodo hoteli slovenski narodnjaki nakopati težko odgovornost za ogromno škodo, ki bi jo timavski vodovod zvalil na vse tržaško prebivalstvo in ako se bodo dali ukleniti slovenski narodnjaki v jarem italijanske kamore, da jo izvlečejo iz blata, v katero je zabredla vsled svoje onemoglosti, nesposobnosti in korumpiranosti.

Ljubljana in Kranjsko.

— Za milijonski sklad. Miljonski sklad krepko napreduje in v kratkem dokončamo drugih 100.000 vinarjev. Povsod med sodrugi se pridno nabira za milijonski sklad. Sodrugi se zahvaljujejo za dosedanje požrtvovalnost ter jih prosimo, da vstrajno nadaljujejo započeto delo. Pri vsaki resni ali veseli priliki naj se spomnijo na milijonski sklad, ker hočemo na vsak način postati »miljonarji«. Torej krepko naprej!

— Nemarno hinavstvo. Delovne razmere pri regulacijskih delih so škandalozne in smo imeli že večkrat priliko posvetiti to sistematično izkoriščanje in trpinčenje zaposlenega delavstva. Utrgavanje plač je na dnevnem redu, utriganje iz najbolj neopravičenih virov. Če se približaj delu, ti zadane na ušesa najsirovejše psovke in najpodeljevske zmerjanje. Priglasenje je naravnost nečloveško in plače za preganjanje delo in za psovke naravnost sramotne. Socialno politični predpisi — kakor da za to podjetje ne veljajo! Razmere so skratka tako škandalozne, da so celo liberalni dnevniki izzvali na kritiko. Spominjamo se, kako je padlo po nas liberalno časopisje, ko smo pribili protidelavsko sovražnost in brezprimerno aberitivstvo liberalne večine v občinskem svetu, ki je bila odklonila Kristanov predlog, da se pri oddaji kanalizacijskih del zahtevajo od podjetnikov socialno politične kavtele in da se prepričijo brutalno izkoriščanje in šikaniranje delavstva, kakor se je pokazalo pri regulaciji Gruberjevega kanala. Magistratne liberalce so prepričali naši argumenti in je pozneje potihoma vsaj nekoliko popustila od svojega blaznega stališča. Da sedaj lamentira in tarna o škandaloznih razmerah pri regulacijskih delih tisto liberalno časopisje, ki je pred nekaj meseci z gorjijo obvisjalo liberalne aberitive, v tem se kaže vsa neresnost liberalne žurnalistike. In vsa podla hinavščina! Za delavce ima besede, kadar ve, da le malo zaležejo. Kedar se odloča usoda trpinov, takrat pa zvesto ministrira in sekundira sovražnikom delavstva!

— Slovenske žrtve bohuske katastrofe. Med ponesrečenci v Bochumu, ki jih ima na vesti brezsrčni in zločinski rudniški kapital, so sledeči poročeni Slovenci: Rataj, Parmejc, Terkovič, Gobec, Jamšek, Verbič. Izmed neporočenih: Ljubšek (z Ovsenega na Dolenjskem), Lončarič, Gogolin.

— Nogometna tekma. Kakor je znano, je bila v nedeljo dne 18. avgusta v Ljubljani nogometna tekma med football odsekom »Vzajemnost« in I. dijaškim moštvom iz Kranja. Ljubljanska »Vzajemnost« je hotela najbrže popraviti, kar je izgubila v Škofji Loki, in je porazila Kranjčane. Izid tekme je bil 6 : 2 na korist »Vzajemnosti«. Razumljivo je, da Kranjčane srbi koža in so napovedali revanše tekmo za nedeljo. Pripomniti je, da Kranj še ni bil nikoli tako tepen kakor v nedeljo od »Vzajemnosti«. Odsek »Vzajemnosti« odide v nedeljo popoldne ob pol 4. iz Ljubljane; tekma pa bo v Kranju ob 5.

— Novi stokronski bankovci. »Neues Wiener Tagblatt« poroča, da bodo jeseni izdali nove stokronske bankovce. Avstro-ogrsko banko so do tega privredili tehnični vzroki. Novi stokronski bankovci bodo enostavnejši.

— Čin blaznega. V terek je prišel na postajo v Borovnici prostak 5. domobranskega polka iz Pulja Nikolaj Jedelnitš ter zadal tamšnjemu prometnemu uradniku z bodalom tri zabodljaje. Jedelnitša so prijeli in ker se mu je omračil um, prepeljali sinoči s spremstvom v ljubljansko garnizijsko bolnišnico. Kake so uradnikove poškodbe, nam dosedaj še ni znano.

— S trebuchom za kruhom. V terek se je z južnega kolodvora odpelalo v Ameriko 59 Slovencev, 40 Makedoncev in 17 Hrvatov. 25 Hrvatov se je pripeljalo iz Nemčije.

— Pes je popadel v terek popoldne v Florjanski ulici mitniškega paznika Jakoba Anzla, ko se je peljal s kolesom. Zgrabil ga je za desno nogo, a ga k sreči ni nič poškodoval. Lastnik psa je znan.

— Kolo je bilo ukradeno dne 15. avgusta v Dravljah iz neke drvarnice posestniku vemu sinu Franu Zajcu iz Dragomlja pri Kamniku. Kolo je tvrdke »Pretiosa«, črno emailirano, prostega teka, ima navzgor zakrivljeno balanco, kolesi imata v sredi rdeče črte ter manjka pri zadnjem ena napirčica. Kolo je vredno 120 K.

— Nepreviden voznik. Ko je v terek hlapec Alojzij Markovič po Karlovski cesti peljal pet oseb, med katerimi je bil tudi triletni otrok, se je konj začel plašiti električnega voza, nakar ga je Markovič ustavil. Nato pridirja za njim hlapec Franc Mikec in zadene s tako močjo v Markovičev voz, da je vseh pet padlo na hodnik. Pri tem se je triletni dečko poškodoval na čelu, en možki si je pri padcu raztrgal hlače, ena ženska pa jopico. Proti Mikecu je vložena ovadba.

— Vročekrvni vojaki. V terek je prostak 17. pešpolka v gostilni na Radeckega cesti št. 2 nekaj pil, potem pa začel razgrajati in ni hotel zavžitja preje plačati, da so poklicali stražnika, ta pa je poslal po vojaško patruljo in preden je ta prišla, je vojak poravnal svoj dolg in mirno čakal patrulje. Isto noč sta se dva prostaka 47. pešpolka spustila v Slomškovi ulici z nekim poslovojem v mal prepirček, h kateremu je prišel civilno oblečen častniški sluga in zakričal: »Hauts zam!«, nakar sta ta dva dobila pogum ter začela tako kričati, da so pridli na krik iz bližine še drugi vojaki in začeli civilistu žugati in ga zmerjati s »Hundom«, dokler ni prišel stražnik in vse vojake pomiril, le civilni častniški sluga se je spustil vanj ter varnostnemu organu na levi roki poškodoval dva prsta.

— Ubegli natakarski vajenec. V terek je hlapec v kazini Matija Korenec pogrešil iz žepa 10 K denarja. Sum se je takoj obrnil na restavracijskega vajenca Otona Regenfelderja rojenega 1896. leta na Isoli v Istri. Dečko je šel danes namesto v službo na južni kolodvor, kamor mu je njegov souslužbenec sledil ter zažvego javil tam službojočemu stražniku Večerinu, ki je vajenca odvedel na magistrat, kjer je tatvino priznal. Oddali so ga sodišču.

— Izgubljeno in najdeno. Delavka v tobačni tovarni Antonija Balanova je izgubila črno ročno torbico; ravnotako torbico je izgubila tudi modiška Ana Eberletova. — Župnik v pok. gospod Anton Berce je našel zlato verižico. — C. kr. kancelist Jožef Černive je našel zlato brožo, kakor tudi šolska učenka Helena Černivčeva. Brožo dobi izgubiteljica pri najditelju v Ilirski ulici št. 21.

Idrija.

— Krajevni odbor nameravane železniške proge Škofja Loka čez Ziri, Idrijo do Sv. Lucije se je konstituiral za naš okraj 19. avgusta pri sestanku v Idriji. Izvoljeni so: za mestno občino Idrijo: župan Ivan Straus, svetovalec Andrej Primožič ter odborniki Leopold Troha. Za c. kr. rudniško ravnateljstvo dvorni svetnik

ARTUR HOLITSCHER:

Mačka v tovarni za klavirje.

(Nadaljevanje.)

Delavec, ki je star nad štirideset let, dobi prav težko mesto v trgovskem obratu ali kje drugje. Težko je pa tudi štiridesetletniku mesto obdržati. Paznik poroča šefu na kratko, pridni, spretni delavec dobi v soboto v zavrtku poleg tedenske mezde s strojno pisavo popisano cunjo, s katero gre lahko naravnost v vodo. To je še najbolj pametno, kar more storiti. Paznik telefonira neki pisarni, v ponedeljek ob šestih zjutraj stoji petsto mladih mož pred vrati tovarne, kjer visi tabla:

»Pri nas ne sprejemamo ljudi, ki so stari nad štirideset let!«

In paznik lahko potem izbira med najkrepkejšimi in najmlajšimi.

V Novem Jorku so mi pokazali delavca, ki si barva lase; nekaj vsakdanjega je, da si namažejo delavci senci z voščilom za čevlje, preden gredo na svoj delovni prostor; nekateri se namažejo z rdečilom; drugi izdajajo po 10 dolarjev na mesec za »drugs«, to se pravi: za arzenikove preparate, ki umetno pospešuje delovanje srca v delovnem času.

V Čikagi sem bral v nekem časopisu članek z napisom: »Kaj lahko začne štiridesetleten delavec, ki je izgubil svoj delovni prostor?« Odgovor: gre lahko na primer za vratarja h kinematografskim gledališču.

Danes raztrgam še ostali del priporočilnih pisem, ki sem jih imel s seboj na naslov različnih velikih trgovcev, tovarnarjev, milijonarjev v Čikagi in ki sem jih ves čas svojega potovanja prenašal s seboj. Saj vem že na pamet, kako bo potekel naš pogovor. Najmanj sedemnajstkrat sem imel popolnoma enak dvogovor s trgovci, tovarnarji, milijonarji. Po preteku petih minut je prišel obirati »Labour Union«, čez deset minut sva dospela do dobredelnih

organizacij in ko je potem poskočil, planil k oknu in mi pokazal nebotičnike onkraj ceste, v dokaz kako čudovito raste domovina, tedaj sem vedel, da je prišel čas, da snamem svoj površnik s kljuke. Ker vse, kar je za tem prišlo, so bila štiri nova priporočila pisma na trgovce, tovarnarje, milijonarje, ki so markirala pobožno željo: Vrag naj te vzame, Evropejec!

Kaj se zgodi s starimi, izsesanimi, odstavljenimi delavci, ki so štiridesetletniki, a nimajo še dovolj prihrankov, ki se niti niso še povzdignili do časti paznika, kaj se zgodi z žrtvami?

K sreči umrje ameriški delavec mlad. K svoji sreči! V nesrečo Amerike se strahotno množijo število samomorov, boleznih na umu, zločinov iz bede. Blaznice in prisilne delavnice rastejo v Ameriki iz tal kakor gobe po dežju. V industrijskih mestih so me po solnčnem zahodu oblegali berači tako, kakor se to zgodi le še v Rimu in Neaplju. Kdor si hoče napraviti o najbolj brezupnem ponižanju človeške kreature sliko, ta naj gre v ljudske hotele v Kansas-City, v South-Slack Street v Čikagi, in v mnogo slavljene »Mills-hotel« na vzhodni strani Novega Jorka, naj ob eni ponoči gleda uvrščenje »bread-line« (kruhovne črte) pred vrati nekaterih večjih jedilnic, dobredelne armade, misijonov za kruh in juho, ob vsem štirikotniku hiš, dvatisoč, tritisoč krepkih mož, ki tiho in potrpežljivo čakajo, brezposelni, stradajoči, skromni, berači v noči.

Naj tudi poizveduje v dobredelnih uradih velikih mest po »zaostalih« vagabundov, ki so se odpravili z zadnjo tedensko mezdo v žepu v vabljeni, divji zapad, od kjer se ne vrnejo nikdar več!

Ameriški problem najtežje vrste je tudi oni ameriškega vlačuganja, »tramp«. Židovsko prebivalstvo in židovski priseljenci prispevajo strahotno visoko število k temu »poklicu«. Ubog židovski delavec, ki pride že ves izžet, premarja že pred bojem, od domačih pogromov čisto brezkrven, v deželo svobode in zmagonosne

energije, se ne more dolgo upirati ameriškemu času.

Voliti mu je med samomorom, smrti vsled popolnega izčrpanja, blaznostjo in zločinom. Izvoli potepuštvu. Brez slovesa zapusti ženo in otroke, navadno v starosti sedemindeset do štirideset let, postane »bum« ter izgine na zapad ali pa na jug.

Amerikanec je dober srčen; da bi kdo kar tako meni nič, tebi nič, umrl od lakote, tega ne pusti. Ubožni ne oškoduje nobenega ubožca. Le bogatinec prizadeva ubogemu žgoče trpljenje. Celotni velik traktat in mirovni apostol Carnegie se izkaže pri natančnejšem pregledovanju kot najbolj hinavski, najbolj neusmiljen krivos. V pittsburskih tovarnah velja še vedno štirindvajsetletni »šilt«, zloglasni »šilt« »dvojne zajtrkovalne košarice«. Vsi, ki so si nadeli nalogo, da razkrijejo brez usmiljenja vso nesnago, vsi ti ameriški intelektualci so ob obzidu pittsburskih grozot zaman pributali krvave srage na glavi. Kakor hitro pa ne gre za »kšeft« in za izmeno energije in moči za denar in hrano, so obrnili revni in bogati takorekoč svojo čustveno notranost narobe.

Kaj riskira ubogi židovski ali drugoverski »bum« pri vsej tej storiji? Hujše, kakor se mu je godilo v znojni stiskalnici in v natlačenem stanovanju, se mu prav gotovo ne godi na prostem in pri ljudeh v širni samotni. Da se le prerine do pacifika, potem je lazzaroni ali kaj sličnega, in je na konju. In če prav ne? Smrt se mu smehlja iz daljave kot tolažnica in mila, skrbna gospodinja.

Naj se brigajo dobredelni zavodi za njegove »zaostale«. Kaj mu mar žena in otroci? Njihova beda in zapuščenost jih bo bolj skrbno vodila skozi življenje, kakor bi jih bil zamogel on, ko je bil še pri »življenju«. Ali ima morda on na vesti ženo in otroke?

Nočem denuncirati posameznih tovarn, ki sem jih videl, ali vendar nisem pričakoval, to

že moram reči, takšnih moralnih, nehigijeničnih in zločinskih obratov.

Da sem še sam prišel s celo kožo iz teh prostorov, v katerih vrše transmisije brez varnostnega omrežja, vrel vosek prši naokolo, kjer drgnejo eter brez krinke na obrazu ob usnje, kjer tisoč nedostatkov preži korak za korakom in gledalci revoltirajo čustvo, se imam edino zahvaliti svojemu angelu varhu, kateremu izrečem javno svojo najtoplejšo zahvalo.

Zavarovanje zoper nezgode, starostno preskrbovanje, invaliditete pokojnine in sličnih civiliziranih stvari ne pozna demokratična dežela svobodnega tekmovanja. Poleg beračev z zdravno kožo dirnejo neprijetno pohabljeni vsi kategoriji. Rabelais si bi ne bil mogel želeli bolj groteskni malopridnežev, kakor so te postavbe, pohabljene v divjem tovarniškem vrvenju, ki te srečavajo po cestah, v »salonih« (beznicah), pri lifovih ročicah, ki jih vrte.

Ali ni le telesna pohabljenost, ki zbuja sočutje opazovalca, temveč mnogo hujša je pohabljenost duše, ki jo današnji proizvajalni način povzročuje v delavcih.

Kolobar, ki dovaža cvileče prešiče v Armurjevih klavirskih majhnemu čokatu, se vrti na povelje paznikov, in če se je danes sukal z naglico 25 živali na minuto, zadostuje en »koleb«, da se jutri vrti z naglico 30 živali na minuto.

Ako ubogo bitje v dvoranah za zavijanje na dan 15.000 škotelj zavije v papir — njene roke se gibljejo z besno naglico, tako da se prsti komaj vidijo — tedaj zadostuje zlovoljen pogled nadzorovalke in jutri bo zavila, pod strašilom odpovedi, 16.000 in 17.000 škotelj.

(Konec prihodnjik.)

Cenik zastonj in poštne prosto.

g. Jos. Billek, za c. kr. gozdno direkcijo v Gorici gozdni mojster g. Ernest Friedrich, za okrajni cestni odbor g. Fran Didič. Za občino Dole g. Stefan pl. Premereštein in Stefan Rejc. Za Spodnjo Idrijo župan g. Andrej Svetličič in g. Fran Božiček. V deputacijo k ministrstvu sta bila izvoljena g. dvorni svetnik Billek in župan Ivan Straus.

— **Vojaški nabor.** Dne 19. in 20. avgusta so se pri nas vršili vojaški nabori. Prvi dan je prišlo iz sosednjih občin 159 mladeničev, 3 tuji 3 enoletni in 8 prostovoljcev, skupaj 173 mladeničev. Potrjenih je bilo iz sosednjih občin 33, tujec 1, enoletni prostovoljec 1 in prostovoljec 7, skupaj 42 mladeničev. Drugi dan je prišlo k naboru 103 domači, 13 tujcev, in 1 enoletni prostovoljec, skupaj 117 mladeničev. Potrjenih je bilo 23 domači, 4 tujci in 1 enoletni prostovoljec, skupaj 28 potrjenih. Število potrjenih v idrijskem sodnem okraju se je letos skrajšalo. Vzrok bo menda ne prevelike dobrote mladine tega okraja. Posebno žalostno je gledati, koliko kmečkih sinov ima kilo. Na opombo zdravnika, naj se da operirati, so sledili odgovori: operirati se ne dam. Zopet novi dokazi, koliko izobrazbe so v zdravstvenem oziru doprinesle sedanje razmere naši mladini po deželi.

— **Društvo »Splošno mladinska zveza«** v Idriji priredi v proslavo desetletnice kolesarskega društva »Sloga« v Idriji v soboto zvečer 24. avgusta v pivarni pri »Črnem orlu« Ivan Cankarjevo socialno dramo v treh dejanjih »Kralj na Betajnovi«. Začetek ob pol 9. zvečer.

— **Kolesarsko društvo »Sloga«** v Idriji naznanja, da so se k udeležbi proslave desetletnice občana »Sloga« doslej prijavila sledeča društva: Društvo »Gorica« in »Danica« v Gorici, »Dolina« pri Bači in »Klub slovenskih biciklistov« v Ljubljani. Kakor kaže po prijavi še drugih prijateljev športa izven društev bo ta slavnost zelo lepa. Dolžnost je tudi naših delavskih društev, da k tej slavnosti somišljenikov pripomorejo s svojim posetom.

Josip Gans.

V nedeljo je umrl v Beljaku eden najstarejših štajerskih sodrugov, Josip Gans. Gans je stal od prvega početka štajerskega delavskega gibanja v vrstah bojujočega se proletariata. Bil je priča strašnega medsebojnega mesarjenja avstrijskih delavcev, ki so se v veselje vlade in izkoriščevalcev razcepili in se v došlovnem pomenu do noža borili med sabo. Bil pa je tudi eden tistih, ki so pozdravili na hainfeldskem strankarskem zboru po tolikih žrtvah priborjeno zedinjenje delavcev. Na tem zgodovinskem strankarskem zboru je Gans dvakrat govoril. Prvič k resoluciji za zedinjenje, pri čemer je izjavil, da je množica graških sodrugov za zedinjenje, ker je potrebno in ker bi bila zgrešena taktika, če bi delali še naprej tako kakor dotlej, ko se z načeli radikalcev ni ustanočila nobena nova stranka, ampak se je nasprotno uničila že cvetoča.

V združeni stranki je Gans z zvestobo in požrtvovalnostjo dvajset let delal, dokler mu ni zastavila poti plodonosnega dela težka bolezen. Do leta 1892 je bil čevljarški mojster in se je dal šele potem pregovoriti, da je sprejel mesto tajnika v graškem pravovarstvenem društvu za alpske dežele, ki je tedaj opravljal važne posle. Leta 1902 je stopil kot uradnik v splošno delavsko bolniško blagajno v Gradcu. Pred nekaj leti so se pakazala znamenja njegove bolezni, ki ji je podlegel kljub najskrbnejši postrežbi svoje žene. Josip Gans je umrl 59 let star. Pred nekaj meseci se je preselil v Beljak.

Pogreb vrliga socialističnega bojevnika je bil v ponedeljek popoldne v Beljaku. Udeležilo se ga je veliko število sodrugov in sodružic. Razne korporacije so poslane zastopnike, ki so položili na grob vence s primernimi napismi. Na grobu je govoril državni poslanec sodrug Resel. Socialno demokratično delavstvo na Štajerskem, za katerega povzdigo je Gans neumorno in uspešno sodeloval, bo ohranilo vrlemu sobojevniku trajen spomin.

Štajersko.

— **Dela na Dravi.** V času od dne 16. do dne 28. t. m. se bodo vršile na Dravi, približno 500 metrov nižje železniškega mosta v Ptuj, na spodnji strani stavbe zaslikih mostov po dnevi in po noči. Iz varnostnih vzrokov se zaradi tega ustavi vožnja z brodovjem in s plavi (tudi za posamezna plovila) v sledečih časih: dne 19. avgusta od 6. zjutraj do dne 20. avgusta do 6. zvečer, dne 21. avgusta od 6. zjutraj do dne 22. avgusta do 6. zvečer, dne

23. avgusta od 6. zjutraj do dne 24. avgusta do 6. zvečer, dne 26. avgusta od 6. zjutraj do dne 28. avgusta do 6. zvečer. Kot znamenje zapora za navzdol se vozeča plovila in splave se bo razpela približno 300 metrov na zgornji strani cestnega mosta (kilometersko znamenje 45) rdeča zastava, oziroma rdeča svetilnica, kažoča proti vodi in morajo vsa plovila, dokler bo dano to znamenje, četudi čez prej omenjene dobe, pristajati.

— **Tatvine v skladišču na celjskem kolo-dvoru.** Kakor poročajo, se v skladišču dogajajo že delj časa sem različne tatvine. Vodstvo je za izsleditev tatu, ali za podatke, po katerih bi se dalo tatove izslediti, razpisalo 20 K nagrade.

— **Metuzalemsko drevo.** Na celjskem takozvanem slavnostnem travniku so podrlj več kot 600 let staro ogromno topolovo drevo. Bilo je že popolnoma strohnelo in so se veje že same lomile ter padale na tla. Velikan je imel v obsegu okrog pet metrov.

— **V pijanosti.** V Jezernikovi gostilni v Lokrovcu v celjski okolici so te dni popivali fantje, in med njimi tudi zidar Janez Polner. Ko so se ga že precej navlekli, so se stegli in Polnerja je nekdo udaril s steklenico tako hudo po glavi, da je dobil nevarno rano.

Goriško.

— **Iz Sv. Daniela.** V ponedeljek zvečer se je vršil tukaj važen sestanek strojevodij. Na dnevnem redu je bilo službeno razmerje pod okrajnim tržaškim ravnateljstvom državne železnice. Tržaško železničarsko tajništvo je zastopal sodrug Kopač. Personalno komisijo je zastopal sodrug Petrič iz Ljubljane. Sestanek je bil velike važnosti in korist. Razpravljalo se je in poročalo o službenih lokalnih razmerah strojevodij in so bili sprejeti tudi tozadevni predlogi. Predlogi se predložijo v pregled personalni komisiji; dočim se bodo ukrepi glede na variabilne prejemke predložili centralni personalni komisiji. Končno se je tudi sklenilo, da imata skupine v Ljubljani in v Trstu skupno sklicati take sestanke vsak mesec. Ta sklep je vsega uvaževanja in odobravanja vreden. Le s skupnim smotrenim sodelovanjem bo mogoče doseči to, kar se po vsej pravici zahteva. Važne in velike moralne in materialne koristi bo ta sklep sodrugov strojevodij.

— **Sankcioniran zakon.** Cesar je sankcioniral zakonski načrt goriškega deželnega zbora glede na osuševanje močvirja okoli Ogleja in Terza.

Trst.

JAVEN SHOD

priredi politični odbor jugoslovanske socialno demokratične stranke v Trstu v nedeljo 25. t. m. ob 10. dopoldne v veliki dvorani »Delavskega doma«, ulica Madonina št. 15.

Dnevni red:

OBČINSKO GOSPODARSTVO IN SLOVENC.

Shoda se udeležijo tudi državno- in deželno-zbornski poslanec sodr. Valentin Pittoni.

Delavci, sodrug! Kol delavci in kot Slovenci se moramo pogovoriti ne samo o sedanjih važnih gospodarskih problemih, katerih rešitev je nujna in ki jih je treba rešiti v resnično korist občine in vsega prebivalstva. Shod bo izredne važnosti. Zato, sodrug! na delo, da bo udeležba kar najbolj veličastna. **Politični odbor.**

— **Na Katinari priredi naše »Delavsko izobraževalno društvo«** v nedeljo 8. septembra ob 4. popoldne veliko veselico na vrtu gostilne pri Padovanu. To bo prva prireditev našega društva, za katero vlada že sedaj veliko zanimanje. Na veselici bo prvič nastopil društveni pevski zbor, društveni diletantje pa bodo uprizorili enodejansko »Mesalina«. Med odmorih bo svirala godba zidarske organizacije. Po izvršenem programu bo srečolov, šaljiva pošta in ples v gostilniški veliki dvorani. Sodruga opozarjamo že sedaj na to prvo prireditev našega katinarskega izobraževalnega društva in jih vabimo, da se je udeležijo v velikem številu.

— **Strokovna komisija** sklicuje na petek 23. t. m. ob pol 6. popoldne v gledališču »Minerva«, ul. Coroneo, javen shod. Sodrugi, delavci, udeležite se shoda v velikem številu.

— **Samozavestno priznanje.** Strojnik, 37-letni Ivan Kos, je naletel v Trstu na svojo ženo, ko je govorila ta posebno zaupno z nekim mladim človekom. Ko je pristopil, je vprašal ženo, kdo je ta mladi človek. Ona pa mu je predrzno odgovorila: »Moj ljubček«. Ljubček je nato nepričakovano priznanje iznenaden izginil. Kosa pa je prišla takna jeza, da je dal ženi tak odgovor, da so jo morali odpeljati težko poškodovano v bolnišnico.

Vestnik organizacij.

Sodrugi peval! Pevska vaja »Vzajemnosti« se vrši danes ob 8. zvečer. Ker je to zadnja vaja za nedeljski nastop na Viču, je potrebna obilna udeležba. Odbor.

Ljubljanska podružnica planinskega društva »Die Naturfreunde« ima danes ob 8. zvečer sestanek v restavraciji »International« na Resljevi cesti. Razgovor o nedeljskem izletu.

Mesečni shod podružnice krojačev in krojačic v Ljubljani je v nedeljo dne 25. t. m. v gostilni »Pri Peresu« (Prešernova ulica) ob 10. dopoldne.

Zadnje vesti.

TURČIJA.

Avstrijski poslanik o položaju.

Ischl, 22. avgusta. Avstroogrski poslanik v Belgradu Ugron je izjavil po včerajšnji avdienci pri cesarju: Zdej sem na dopustu in zvem najvažnejše iz časopisov, vendar sodim, da lahko rečem, da na Balkanu ni skoro nobene nevarnosti za mir. Berchtoldov predlog so skoro vsi kabineti sprejeli z največjimi simpatijami. Moje trdno prepričanje je, da je mir na Balkanu utrjen.

Demisija justičnega ministra.

Pariz, 22. avgusta. »Agence Havas« poroča iz Carigrada. Justični minister Husajn Hilmi paša je demisioniral. Njegova demisija je bila sprejeta.

Prestolonaslednikovo popotovanje.

Carigrad, 22. avgusta. Prestolonaslednik je odpotoval v spremstvu senatorja Azarjana čez Konstanco v Švico. Tri dni ostane najbrže na Dunaju. Popotovanje baje nima političnega pomena.

ALBANIJA.

Arnavti odhajajo.

Skoplje, 21. avgusta. Od tu so odšli trije posebni vlaki z Arnavti. Mesto Skoplje je popolnoma pomirjeno in kaže svoje navadno lice.

Albansko vprašanje rešeno?

Carigrad, 21. avgusta. Brzjovaj v Albanijo poslanega voditelja komisije Ibrahim-paše poroča, da je vlada dovolila albanskim voditeljem njih zahteve, nakar so se včeraj dopoldne vsi vrnili v svoje domače kraje. Vprašanje o albanskem uporu se mora smatrati za rešeno.

Uporni Albanci — roparji.

Carigrad, 21. avgusta. Ministrski svet je sklenil, da smatra albansko vprašanje za zaključeno. Tiste Albance, ki se ne vrnejo v domovino, bodo smatrali za roparje. Dovolili so jim odlog do včeraj popoldne, drugače jih bodo napadli.

50.000 upornih Albancev.

Solun, 22. avgusta. Hasan-bej se je še enkrat trudil, da izprazni Skoplje, kar se mu je deloma posrečilo. Vendar je ostalo še 50.000 Arnavtov. Boje se nemirov, zategadelj so banke zaprte; denar so zaradi varnosti prenesli v Solun. Iz mesta beže domačini in tuji, ker je včeraj potekel rok, ki ga je dal Ibrahim-paša Arnavtom, da zapuste Skoplje. Slišijo se glasovi, da mu poveri važno nalogo pri rešitvi albanskega vprašanja.

Spor med Albanci.

Solun, 22. avgusta. Med južnimi in severnimi Albanci so se pojavila pri zadnjih obravnavah dalekosežna nesporazumjenja. Del arnavtskih voditeljev neoporehoma zastopa mnenje, da se mora doseči za štiri albanske vilajete avtonomija.

Albanski voditelji.

Skoplje, 22. avgusta. Albanski voditelji so dobili 35.000 pušk, 60.000 jih imajo v zalogi. Voditelji so obljubili, da bodo mirovali do četrtega bajramskega dneva. Dotlej se izpolnijo vladne obljube. Ob odhodu Albancev so izstrelili na tisoče streliv.

Bombe.

Carigrad, 21. avgusta. V Istipu na Kosovem je eksplodirala bomba. En mohamedanec je bil ranjen. Bolgari so baje prinesli osem velikih bomb v Istip, da povzročijo nemire. Prebivalstvo je vzemirjeno.

Enver-bej v Albaniji?

Rim, 22. avgusta. »Giornale d'Italia« javlja iz Aleksandrije, da je potoval skozi mesto Enver-bej, ki ga je poklical komite v Turčijo, da mu poveri vojno nalogo pri rešitvi albanskega vprašanja.

TURŠKO-ČRNOGORSKI KONFLIKT.

Stališče velevlasti.

Carigrad, 22. avgusta. Porti so že došli odgovori velevlasti na njene pritožbe. Velevlasti izjavljajo, da bodo storile v Cetinju odločne korake, vendar mora opustiti porta medtem vsako izjavo. Porta je sklenila, da počaka na uspeh, ki ga bo imel v Cetinju korak velevlasti; medtem pa pripravlja znatne vojaške priprave. Poveljniki so dobili povelje, da zavrnejo vsak napad. Vali v Skutariju in obmejni komandant imata obsežna pooblastila.

Črnoгорci v Berani.

Carigrad, 22. avgusta. Potrjuje se, da so zasedli Črnoгорci Berano. Sosedni griči so baje še v turških rokah. Turki pošiljajo čete proti Berani.

Boj pri Berani.

Carigrad, 22. avgusta. Listi poročajo, da je turški poveljnik v Berani napadel Črnoгорce in jih po večurnem boju vrgel čez mejo.

ITALIJANSKO - TURŠKA VOJNA.

Mirovna pogajanja.

Carigrad, 22. avgusta. Minister vnanjih zadev je potrdil v intervjuju, objavljenem v »Liberté«, da so se res začela pogajanja z Italijo, ki pa nimajo oficialnega značaja. Če izvedemo italijanske zahteve in pogoje in če so združljivi z našimi interesi in z našo častjo, je dejal minister, potem začnemo z oficialnimi pogajanjimi in posredovanje Evrope bi bilo v tem slučaju nepotrebno.

Dunaj, 22. avgusta. Turška vlada je imenovala za neoficijalne mirovne razgovore, ki so se po enomesečni pavzi zopet začeli, nove zastopnike, med drugimi londonskega poslanika Tevfik pašo in poslanika v Sofiji Nabi bega. Pogajanja se vrše v Švici. Namen teh razgovorov je, da se vsi stvari podlaga za oficialna pogajanja. Sedaj je v razgovoru predlog, da Italija resignira na Tripolitani in Cirenaike; vesti o odstopu Cirenaike na korist Egipta niso resne. Razgovor se ugodno razvija in je upanje, da se v kratkem začne oficialna pogajanja.

Pariz, 22. avgusta. »Echo de Paris« poroča iz Rima mnenje merodajne osebnosti, da bo mir najpozneje novembra sklenjen.

Carigrad, 21. avgusta. Mirovnih preliminarjev, ki nimajo oficialnega značaja, se s turške strani udeležujejo tudi novoimenovani poslanik na Cetinju. Zastopnik italijanske vlade je bivši poslanik.

Odpoklicanje Caneve?

Milan, 22. avgusta. »Secolo« imenuje kot naslednika generala Caneve v Tripolitani načelnika generalnega štaba, generala Pollio.

Milan, 22. avgusta. »Corriere della sera« poroča, da datum odhoda Caneve ni še določen; najbrž se vrne prve dni prihodnjega tedna.

Rim, 22. avgusta. »Corriere d'Italia« poroča, da general Salsa odloži krajevno poveljstvo v Tripolisu, ki ga prevzame general Ciancio; Salsa prevzame poveljstvo lovskih čet v Dorni.

SLUŽBENA PRAGMATIKA V GOSPOSK. ZBORNICI.

Dunaj, 21. avgusta. Pododsek gospeske zbornice za uradniško pragmatiko se sestane v začetku septembra. Nekaj članov odklanja sploh razpravo o sklepu posl. zbornice, druge struja hoče načrt, ki ga je odobrila posl. zbornica, »predelati«. Tretja struja namerava predlagati reformo uradniških plač na podlagi posebnega plačilnega in pokojninskega zakona.

ŠUSTERŠIČEVI ZAVEZNIKI.

Praga, 22. avgusta. Češki radikali ostrc napadajo predsednika praškega okrajnega šolskega sveta dr. Groša, ker je dal učiteljicam ki se bodo udeležile evhrističnega kongresa, dopust.

SUSPENZIJA SRBSKE CERKVE AVTONOMIJE.

Konferenca srbskih strank.

Budimpešta, 21. avgusta. Sinoči je bila konferenca vseh srbskih strank na Ogrskem in Hrvaškem, ki se je pečala z odpravo avtonomije srbske pravoslavne cerkve. Na konferenci je vladala med vsemi strujami popolna enodušnost in je bil izvoljen odbor, ki naj organizira boj za cerkveno avtonomijo.

OBČINSKE VOLITVE V AŠU.

Aš, 21. avgusta. Danes je volil prvi razred. Volitev ima sledeči izid: osem nemških radikalcev, trije Schönererjanci in eden, ki ne pripada nobeni stranki. Ves občinski zastop ima torej 32 nemških radikalcev, tri Schönererjance in enega, ki ne pripada nobeni stranki.

SUFRAGETKE NA AVSTRIJSKEM.

Marijine vari, 22. avgusta. Angleškega zakladnega kancelarja Lloyd George, ki prebiva tukaj v največjem inkognitu, so izsledile sufragetke. Udrle so v hotel, kjer prebiva in z rdečim svinčnikom prečrtale kancelarjevo ime na tabli za tuje. Potem so ga pričakovale na cesti in demonstrirale z glasnimi klici: Volilno pravico za žene!

SODNIK OSUMLJEN VOHUNSTVA.

Trient, 22. avgusta. Na ponalski cesti sta imela opraviti okrajni sodnik in kanclist iz Maléja. Domobranski vojaki so ju zaradi vohunjenja prijeli. Preden se je zadeva pojasnila, je trajalo eno uro.

BOJKOT PRAŠKIH DELAVCEV.

Praga, 22. avgusta. Ker so mesarji znatno podražili cene klobas in sličnih izdelkov, so delavci odgovorili podražanju z bojkotom. Socialno demokratični listi so prinesli tozadevne oklice.

NA PRAGU GENERALNE STAVKE V BELGIJI.

Za volilno pravico.

Bruselj, 22. avgusta. V industrijskih krajih Hennegau in Liüttich delajo obsežne priprave za generalno stavko, ki jo hočejo izvesti z vso odločnostjo. Rudarji so preprečili nakupljenje velikih zalog, ker nočejo delati čez uro. Cene premoga so vsled tega poskočile. Inozemski delavci so obljubili svojo pomoč. Delavci zahtevajo, da se razgasi generalna stavka tisti dan, ko se izroči zbornici predlog o reviziji volilne pravice. Nekakšen kompromis skušajo doseči s tem, da dovolijo splošno volilno pravico in drug glas za družinske očete.

GENERALNA STAVKA V RIMU.

Rim, 21. avgusta. Včeraj je bila od 4. do 6. popoldne dnevna generalna stavka, ki se je udeleževalo 30.000 delavcev. Stavka je bila naperjena proti odredbi, ki otežuje sprejem v bolnice.

SMRT RUDARJEV.

Trije mrtvi.

Bochum, 22. avgusta. V drugem rovu Neumühl se je zgodila včeraj eksplozija premogovega prahu. Trije rudarji so mrtvi, dva težko ranjena.

POLICIJSKI ŠKANDAL V NOVM JORKU.

Novi Jork, 21. avgusta. Policijski lajtnant Becker je obtožen Rosenthalovega umora. Zelig je izpovedal, da je le vsled strahu pred Beckerjem najel štiri morilce, da bi umorili Rosenthala. Becker je v teku osmih mesecev pri dvanajstih bankah naložil 90.000 dolarjev. Sheppsa, ki so ga predvčerajšnjem prepeljali v Novi Jork, je vse priznal in izpovedal, da je bil le slamatni mož lajtnanta Beckerja. Denar za umor je izplačal morilec po Beckerjevem naročilu.

KITAJSKA REPUBLIKA.

Dr. Sunyatsen.

London, 22. avgusta. Iz Pekinga poročajo: Dr. Sunyatsen je v Taku in nadaljuje popotovanje čez Tientsin v Pariz. Iz San Franciska izvirajoče vesti o njegovem umoru so neresnične.

REVOLUCIJA V NIKARAGVI.

London, 22. avgusta. Blizu glavnega mesta Managve so uporniki posekali vojsko posadko glavnega mesta, ki je štela 500 mož.

Novice.

* Kulturno delo Rusije. Profesor Browne je poslal londonskemu listu »Daily News« pismo, v katerem opisuje krščansko-evropsko kulturo, ki jo razširja Rusija s splošnim odobravanjem vseh velesil v Perziji. Poroča o fotografijah iz Tebrisa, ki osvetljujejo delo osvobodilcev: »En znak njihove politike so vislice, na katerih vise ostanki nekaj najboljših in naprednejših narodnih voditeljev iz Tebrisa. Drugi znak je, da zapirajo šole in tiskarne, da razstreljajo z dinamitom stare spomenike in privatne hiše in da zopet upeljujejo najslabše strani stare politike. Nekateri fotografije ka-

žejo Ruse pri delu one vrste, kakor je dobro znano iz Kavkaza, baltiškimi provinc in drugje. Druge kažejo delovanje Samad kana Shuajad-Davla, besnega nazadnjaka in pristaša odgnanega šaha, ki je sledil Rusom v mesto in ki so ga priznali za guvernerja. Z njihovim odobravanjem se je lotil dela, ki ga niso mogli dobro opraviti: nabiranje, pohabljanje, ljudi obešati z glavo nizdol, sekati jih na kose in te kose razobešati po bazarjih, kakor razobešajo meso po mesnicah.

* **Najstarejše drevo na Češkem.** V -- bachu pri Čvikovi stoji tisa, ki je stara -- 000 let. V zadnjih letih se je drevo nekoliko zmanjšalo, ker so izkopali prostor med koreninami, da so postavili mize tje. Sedaj bodo pa dobro pazili nanj, da ne pogine ta velikan med drevesi.

* **Ropar Musolino v zaporu.** Znani italijanski ropar Musolino, ki je obsojen v dosmrtno ječo, je 25. julija prestal desetletno dobo posamičnega zavora, kar je najvišja izmera kazni, ki jo pozna italijanski kazenski zakonik. Malokateri jetnik preživi eno ali dve leti posamičnega zavora, ne da bi postal blazen ali da ne bi umrl za jetiko. Večkrat so poročali tudi o Musolinu, da je postal blazen in da je jetičen, a sedaj piše »Giornale di Sicilia«, da celo strahote posamičnega zavora niso škodovala brigantu. Musolino so spoznali zdravniki ob času obsodbe za telesno in duševno krepko razvitega človeka in da je celo njegova umstvena nadarjenost na 1 povprečnostjo in da je postal le zaradi nesrečnih okoliščin zločinec, največ v sled neke nedolžne obsodbe. Musolino pozna kaj dobro vse svoje pravice kot jetnik. Ko so ga prepeljali v drugo kaznilnico, ni hotel niti priti in je poizkušal karabinerja, naj najame nošilca. Zahteval je tudi v novi kaznilnici, da ga puste v skupno delavnico, ali nadzorstveni organi se boje, da bi Musolino ne pobegnil in ga še strožje nadzirajo in da uživa še manj svobode, kakor jo uživajo njegovi sojetniki. Musolino je že enkrat pobegnil iz preiskovalnega zavora in država je izmetala en milijon lir, da so ga zopet dobili. Gotovo bi bilo pa v Siciliji roparstvo mnogo manj razvito, ko bi bila italijanska vlada izdala oni milijon raje za šole in za gradnjo poštenih cest.

* **Pretep v cerkvi.** V Marijini cerkvi v Krakovu so se dogodili v petek med službo božjo razburilivi prizori. Dve ženski sta se pričeli kregati iz ljubosumnosti. Besede niso zadostovale, začeli sta se tudi pretepsti. Okolo stoječi so ju mirili, a vse zastoj. Ženski sta se pretepali dalje. Škandal je postal tako velik, da je nastala med drugimi, ki so stali bolj v ozadju, panika. Vse je drlo k izhodu; k sreči je prišla ravno v tem trenutku policija, ki je pomirila množico in aretirala ženski.

* **Osem Kohnov pri eni obravnavi.** Na Dunaju so počinice za porotne obravnave pri koncu. Za zadnje dni v mesecu je določena večdnevna razprava proti osmim obtožencem, ki so izvrševali skupne tatvine. Ti obtoženci so dobili zagovornike, določene od sodišča. Ker določujejo odvetnike po abecednem redu, je slučaj nanesel, da bo imel vsak od osmih obtožencev zagovornika z imenom Kohn in sicer sledeče gospode: dr. Aleksander Kohn, dr. Artur Kohn, dr. Bertold Kohn, dr. Emil Kohn, dr. Gustav Kohn, dr. Jožef Kohn, dr. Karel Teodor Kohn in dr. Leopold Kohn. Na Dunaju so še trije odvetniki, razen že imenovanih, z imenom Kohn. Tatinska družba pa ni tako velika, da bi še ostali trije dobili zagovornišvo.

* **Kolera na Rumunskem.** V Besarabiji je obbolelo pet oseb za azijsko kolero, tri od teh so umrle. Tudi v Jassyju, Bukarešti in drugih mestih v Moldavi in Valahiji se pojavlja sumljiva obolenost in se vsak dan bolj množi. Ministrstvo za notranje zadeve je odredilo zaprtje rumunske meje proti Besarabiji.

Delavsko gibanje.

= **Zdravnik o potrebi dopusta.** V socialno nazadnjaških krogih še vedno prevladuje mnenje, da je poletni dopust za delavca nepotrebnost potratu časa. Kako krivičen je ta nazor, nas poučuje izvajanje dr. Alfonza Fischerja v »Deutsche Industriebeamtenzeitung«, kjer pravi med drugim: Imamo bolehanja, kar mi potrdi vsak zdravnik, ki se peča z zdravljenjem, ki jih ni mogoče drugače ozdraviti kakor potem spremene zraka. Niso to sicer najhujše bolezni, ki povzročajo popolno onemoglost za delo. Bledica, pomanjkanje krvi, nervoznost, obolenja sopol in še več drugih so bolezni, ki bolnika splošno ne ovirajo mnogo pri delu, ki pa se polagoma razvijejo v hujše zlo, če se ne zdravijo in ozdravijo pravočasno.

Bolniške blagajne v takih primerih že danes večkrat dovoljujejo primerna zdravilišča. Na- pačno je pa, če čakamo, da bolezen izbruhne. Vsakdo vendar ve, da je boljše čuvati se bo- lezni nego jih zdraviti. Delavstvo je večinoma izpostavljeno pri svojem delu škodljivim vpli- vom. To velja posebno za tisto delavstvo, ki ima opraviti s strupenimi snovmi, mora delati v dušnih plinih in smradu; isto pa velja tudi za vse tiste, ki vdihavajo mnogo prahu in imajo premalo časa za svoje prezačevanje in za za- have na prostem. Pri vseh teh milijonih oseb ne smemo čakati, če nam je blagor posamez- nika in človeštva sploh pri srcu, da bi se poka- zala bolezen pri njih, nego odvrtni moramo bo- lezen pravočasno. In najboljši pomoček v tem pogledu je vsakoleten dopust. Omeniti pa še moram, da dopust dveh ali treh dni ne po- meni ničesar, čisto je še škodljiv. Kaj naj počne delavec tako kratek čas? Dopust za od- počitek mora trajati vsaj teden dni, če hočemo da resnično koristi; le tedaj bo delavca osvežil telesno in duševno. — Tako zdravnik. Pri nas smemo še govoriti o dopustu le jako malo; do- bivajo ga samo tisti, ki jim je zakonito zajam- čen. V tem pogledu je torej pri nas potreba še mnogo zmisla za najnujnejše socialne potrebe.

Španski črni bezeg.

Bonifacijeva korespondenca, v kateri je na- nizana modrost avstrijskih katoličanov in ki je vsem zaslepljenim vernikom studenec kristalne resnice, prinaša v številki od 1. avgusta tako krasne cvetke z drevesa katoliškega spoznanja, da jih morajo poduhati tudi »Zarjini« čitatelji:

Stran 218. »Prelesten prizor za angele in ljudi in čudovito izpričevalo za moč katoliške vere je, če star človek, sivolasec, svoje grehe in zmore blažensko zaupa sodbi neizkušenega mladeniča, ki je njemu nasproti dostikrat kakor otrok.« — »On (katoliški du- hovnik) naj bo umen vodja delavskih društev prav tako kakor tudi vodnik pobožnih bratov- ščin in razposajenih dijaških društev.«

Stran 219. »Katoliški profesor veronauka je brezdvomno najvažnejša osebnost vsega za- voda (namreč gimnazije ali realke).«

Stran 221. »Povsod (na srednjih šolah), kjer še ni marijanskih bratovščin, se morajo upe- ljati. Postava ni tej upeljavi prav nič na poti in je tudi ne prepoveduje.«

Stran 224. »Sveto obhajilo obdržuje in in pomnožuje nadnaravno življenje in garantira večno življenje. Zakaj nadnaravno življenje mi- losti tukaj je brst, iz katerega se razvije tam cvet glorijske večnega življenja.«

Stran 225. (Nanaša se na protest proti Heindlovem predlogu za subvencijo 52.000 K za slavje evharističnega kongresa.) »Prakato- liški Dunaj, ki ga je doletela čast, da se v njem vrši kongres, naj torej zaostane za Madridom in Montrealom, da niti svojega katoličanstva ne bi smel pokazati tako, kakor se zdi primerno njegovemu zastopstvu, ki je edino poklicano ga zastopati, občinskemu svetu.« — »Vsak naj ima za svojo največjo čast, da odpravi sramoto, ki je zadana vsemu cesarskemu mestu s tem, da dela z vsemi močmi k uspehu kongresa.«

Stran 226. »Na Portugalskem so vrgli kra- ljevo rodbino le nekateri prostozidarji iz arma- de, ki so prelomili prisego.«

Stran 228. (O oklufotnem kornem povelj- niku.) »Ako feldmaršallajntant Borojevič kot vesten predstojnik vseh doslej naštetih okoliščin ni izgubil izpred oči in je tudi temu primerno ravnal, tedaj mu morajo biti hvaležni vsi, ka- terim je le količkar za družabni red in javno moralo.« (Borojevič je namreč preprečil, da pod- polkovnik Härtel ni mogel legitimirati s cerkven- nim, zakramentalnim zakonom svojih nezakon- skih otrok.) »V tako ostrem slučaju zahteva jav- na morala, da se vsakdo postavi ob Borojevi- čovo stran. Gospod Borojevič je splošnemu do- brobitu napravil zelo veliko uslugo. Prav po- sebno zato, ker ta usluga ni bila mogoča brez osebnih žrtv in samozatajevanja.«

V korespondenci od 15. avgusta, str. 235. »Prepiri med katoličani so pri njih le znak sve- žega, utripajočega življenja, ki je v njih živo in ki vodi k delovanju, gibanju in novemu stvar- janju; pri drugih konfesijah so pa prepiri naza- dovanje, smrti zdihljaji.«

Stran 236. »Da živi dolgo, živi kakor ka- toliška terkev, to je čudež.«

Stran 248. »...ker še vedno ne vedo, da je vsaka beseda krasne Borojeve enciklike naj- popolnejša resnica.«

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Učiteljska Tiskarna« v Ljubljani.

„Kavarna Prešeren“

Na novo prenovljena, izvrstna postrežba tu- in inozemsk
časopisi, dobra pijača, znano najboljši sladoled, novi biljardi, vrt.

Za obilen obisk se vladno priporoča

Karol Polajnar, kavarnar.

Javna dražba stavbene parcele v Idriji

Dne 31. avgusta ob 11. dopoldne se bo stavbena parcela Julija Petriča v Idriji tik glavne ceste po zahtevanju Josipa Šepetavca, sedaj v konkurzu, zastopane po dr. Fran Novaku na javni dražbi sodnijsko prodala.

Kavarna

se prodaja v Ljubljani iz proste roke.

Pisma je pošiljati pod šifro „ka-
v ar na“ poštno ležeče Ljubljana I.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.

Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.

Beden, ulica Madonnina št. 2.

Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boe
cacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Ca-
serma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra.

Gramaticopulo, Piazza Barriera

Bruna, ulica del Rivo.

Raitinger, Riva Grumola št. 20.

Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Bajc, ulica Geppa

Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.

Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.

Geržina, Rojan.

Benussi, Grotta.

Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.

Artuš, Belvedere 57.

Sekovar, Piazza Caserma.

M. Zor, Ljubljana, Sv. Petra c. 38.

oblastveno kcesijoniran pokončevalec pod-
gan, miši in mrčes.

Priznalno pismo:

Podpisani potrdim, da je gospod Miroslav
Zor izvršil v moji hiši št. 37 in pripadajočem
gospodarskem poslopu pokončanje miši in pod-
gan, in sicer potom nastavljenja strupenih pa-
stijl. — Tekom osmih dni in še preje ni bilo
čutiti nobene živali več. Z uspehom sem zelo
zadovoljen ter priporočam gosp. M. Zora v na-
vedeni lastnosti.

Glince, 20. dec. 1911.

Josip Tribuč.

Sladni čaj tovarniška znamka Sladin

Kri! dosežejo, dobe tisti, ki namesto kave, čaja, kakava, sladne kave, puro, somatoze, sanatožen, redilnih soli, mesnih izvlečkov, zabele za juho, moke za otroke i. t. d.
Moč! — pijo „SLADIN“, to je dr. pl. Trnkóczya sladni čaj. Prihrani se pri mleku in sladkorju. Prekosi vse redilne pomočke. Prihrani 50 odstotkov pri denarju v gospodinjstvu. To resno vest izpričujejo poverjena zahvalna pisma.
Zdravje! Zavitki po četrtil kilograma stanejo 60 vinarjev, zahteva naj se tudi pri trgovcu. Sladni čaj se ne sme zamenjati z manj vredno sladno kavo. — Glavne zaloge: v Ljubljani lekarna Trnkóczy; na Dunaju v lekarnah Trnkóczy: VIII., Josefslad-
50% prihranka! terstrasse 25; III., Radeckplatz 4; V., Schönbrunner-
Najboljši zajtrk! strasse 109; v Gradcu: Sackstrasse 3.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu

Pirnat, Kolodvorska cesta.

Zupanič, Kolodvorska cesta

Slaz, Dunajska cesta.

Šterkovič, Dunajska cesta.

Čuchs, Marije Terezije cesta

Pivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.

Šubič, Miklošičeva cesta.

Šenk, Resljeva cesta.

Kanc, Sv. Petra cesta.

Treo,

Kušar,

Podboj,

Bizjak, Bahoričeva ulica.

Remžgar, Zelena jama.

Svetek, Zaloška cesta.

Sešark, Selenburgova ulica.

Suhadole Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica

Pichler, Kongresni trg.

Ušeničnik, dovrska ulica.

Wisiak, Gospodska ulica.

Kleinstein, Jurčičev trg.

Stiene, Valvazorjev trg.

Košir, Hilserjeva ulica.

Sušnik, Rimska cesta.

Klanšek, Tržaška cesta.

Elsner, Kopitarjeva ulica

Blaznik, Stari trg.

Kustrin, Breg.

Sever, Krakovski nasip.

Državni kolodvor.

Križaj in Kotnik, Šiška

Mar, Glince.

Jezeršek, Zaloška cesta.

„SLAVIJA“

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtojeje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za preskrbitve za starost, za slučaj smrti roditeljev, za otrok, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čist dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so neizpodbitne in nezapadljive. Gmočno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osposlovljivijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 64 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenskega oddelka K 2.486.719. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštne prosto